

Retrospectiva de Nadal

per Agustí Palau i Codonyers

La meva infància la vaig passar en una petita vila d'aquest nostre Vallès.

Com a parèntesi us he d'aclarir que, llavors, la placa de ritual que "las autoridades del gobierno de la Nación" (digueu-ho així, a la catalana) havien fet plantificar, pel temps aquells de la guerra de Cuba, a la paret mestra de la primera i de la darrera casa del "camino vecinal", encara deia: "Lugar de..." Els qui vivíem al poble érem, doncs, uns "lugareños". Nosaltres no ens hi teníem perquè el mestre, a estudi, i a la mestra, a costura, ja ens havien ensenyat, entre moltes altres coses, de dir "Buenos días, señor maestro!" i en acabar-se la classe fer comiat amb un polit "Que usted lo pase bien!" pronunciat amb una cantarella que enamorava. Endemés, els excursionistes dominicals, els caçadors forasters, els artistes pintors, les corrues de boletaires i els estiuejants de Terrassa i Sabadell, i fins i tot alguns de Barcelona, ja s'havien apiadat de la nostra ingènua rusticitat d'indígenes i ens l'havien envernissada amb una capa fina de ciutadania cosmopolita segurament perquè, si ens posàvem a prop seu, no desdiguéssim... Però, amb tot i això, nosaltres, oficialment i a tots els efectes, érem "lugareños". I aquesta llufa de l'esquena no ens la treia ningú. Després, anys a venir, aquell "lugar" el varen fer vila per oficial decret, i va resultar ser una vila tan bonica com la de Prades i tan vermella com ella... Semblava una vileta de pessebre. D'aleshores ençà n'han parlat els escriptors, s'hi han engrescat les muses dels poetes, hi van sovint els inefables polítics del país i, a més a més, en els temps contemporanis, un sant baró, convilatà emèrit, s'ha convertit en cronista honorari i gratuït de la Vila i des d'un alt serrat del Berguedà on viu -i diuen que s'ho passa bomba- sovintet ens ennova, a través dels fulls d'un diari autòcton, de les facècies de l'hereu Motxo o del què fan els de cal Mai-suís. Ja ho veieu si n'han hagut de passar de nadals pequè canviessin les coses.

Reprent el fil. Us deia que en aquella vileta jo hi vaig passar la meva infantesa. I, naturalment, també els meus primers nadals. Uns nadals que els recordo plens d'encuriosida intriga, de sana alegria i, fins i tot, de gresca innocent.

En aquells temps, a tots els calçacurta ens constava que Sant Nicolau no havia agafat deliris de turista benèfic i no se n'anava, com ara, enfarfegat amb unes barbes de cotó fluix i una descomunal barretina vermella, camins d'Europa enllà, amb passaport d'incògnit, a nom de Santa Claus, cap als països de la mar Bàltica, a repartir joguines i taronges de la Xina. Ho sabíem ben segur perquè ens ho deia la cançó aquella del

*Violet sant Pere
violet sant Pau
que en venim de Roma
i en portem corona
de Sant Nicolau
Caritat senyora,
caritat si us plau
deu-nos força paga
i adéu-siau.*

El temps nadalenc era, tot ell, ple de cançons i sobretot de cançons de barriola. I n'hi havia per a tots els ritus i circumstàncies: les d'església, les de cantar quan anàvem a veure pessebres, les de fer rajar el tió, les de Cap d'Any, les dels Reis, les que mortificaven algun veí o alguna fadrina tibada... Tots les recordeu i no cal que us les anomeni.

A l'Urgell fins i tot tenien una cançó expressa per al moment de matar el gall. Deia així:

*Pobre gall estàs perdut;
després de tanta tabola
voldria que la cassola
te servis per taüt;
ja n'estic ben previngut
per a fer-te funerals,
amb incens de pebre i sal
que és la millor confitura,
el ventre per sepultura
i lo porró per fanal.*

Aquestes cançons anònimes ens vénen del temps de l'antigor i el pobles les ha conservades i se les ha fetes seves perquè la ingenuïtat dolça i fresca que traspuen s'adiu al temperament de la nostra terra. Vegeu, sinó, uns fragments d'una nadala del segle XV:

**La ball-ball, balletes,
toca manetes.**

*Si us volíeu despertar
oiríeu cançonetes.
La Verge balla son fill,
i les diu tan polidetes!*

*Los àngels toquen llaüts
i los pastorells trompetes
-Mon fill, tot lo món és pau.
No ploreu, ta mal dixetes.*

*Mon fill, los cels mostren goig
i hi canten los profetes.
Isaïas mena el ball,
Josep toca les tauletetes.*

*Ara, mon fill, no ploreu
sinó no us daré mametes,
car els infants ploradors
dóna'ls hom correjadetes.*

*Mon fill: Josep és vingut
i us ha portades juguetes
i al caperó torrons
i a la falda avellanetes.*

*Les mullers dels cavallers
vos han aportat calcetes
i quan iran al mercat
portar-vos han sabatetes.*

*Les mullers dels ciutadans
vos oferran gonelletes;
totes són obrades d'or,
franges en les maniguetes.*

*Les dones de gran valor
(blanques són, dejús lo negre)
vos oferran de bon grat
totes les llurs amoretes.*

*I els capellans, tots humils,
vos oferran cançonetes
que en aquest part virginal
de vós, Déu i hom, jo em só feta.*

I, ara, és a mi a qui toca, per no desentonar, de transcriure-us una nadala d'aquelles que es recitaven la nit de Nadal, tornant de la Missa del Gall.

I us la vull dir amb la mateixa cantarella de quan recitàvem la dècima que havíem après a l'escola per a repetir-la, drets dalt de la cadira, abans del llevant de taule del dinar de Nadal:

*És tan bella aquesta nit
tan plena de meravelles
que jo prego a Déu-petit
que al fons del vostre esperit
us floreixi un ram d'estrelles.*

I que tingueu unes bones festes de Nadal i tota mena d'encerts per al 1987.